נהר סמבטיון

בחג השבועות, שאנו אומרים פיוט האקדמות, דבר בעתו מה טוב לגלול יריעות מעניינות מספרי המדרשים והתולדות סביב נהר "סמבטיון" הנפלאה, שמאחוריו מתגוררים בני משה, שמהם נשלח את בעל האקדמות כדי לבטל גזירה קשה שהיתה על כלל-ישראל, ראה הסיפור ומקורו במסגרת באמצע.

שמה

שמונה שמות מצינו בדברי חז"ל לנהר זו: סמבטיון[א]; סנבטיון[ב]; סמבטיה[ג]; סבטיון[ד]; סבטיינוס[ה]; סבטינו[ו]; שבתיון[ז]; אבתיקא[ח] אך הצד השוה לכל נוסחאות האלו, הוא שמקור השם היא מתיבת 'שבת', מפני שביתתה ביום השבת, ובלשון ערבי קראו את יום השבת "סבט", ונהוג בלשונם להוסיף בתארים "יון", אזוביון חוריון מוליון, וכן הרבה[ט].

מקומה

עשרה נוסחאות מצינו בספרי התולדות וקורות הדורות, איפוא מקומה של נהר-סמבטיון: א. סמוך לים הכספי[י]. ב. הוא נהר גנגז בהודו[יא]. ג. שהוא בדרומית מזרחית לארץ כוש[יב]. ד. נמצא באפריקא בין סודן וחבש[יג]. ה. שהוא נהר איתן ההולך בין ארקיא אשר בארץ ממשלת אגריפוס ובין ראפאנאיא[יד]. ו. שהנהר קרוב לארץ ארמניה[טו]. ז. שהוא קרוב לעיר כורדיסטאן[טז]. ח. שהנהר הוא באחד מד' מקומות: או בארץ אפריקא- ארץ חבש (כוש), או בארץ תימן (יעמען), או בארץ טיבעט, או בארץ כינה[יז]. ט. שהוא בציר הצפוני[יח]. י. שהוא מהלך שני חדשים מעיר קאנטאן, סמוך לכינע[יט].

למה אין הנהר בנמצא?

על-אף שחוקרי הדורות לא מצאו עדיין מקום עשרת השבטים ונהר סמבטיון, אין ראיה מאלה שסיבבו העולם במצות מלכים. כי בפרס יש מדבר גדול ובו חיות רעות ואחר המדבר הם עשרת שבטים ונהר סמבטיון. ולא יכלו ללכת למדבר גדול מסיבת החיות הרעות, ולכן לא מצאו איה מקום עשרת השבטים. ומלבד כמה ספרים המאמתים ענין עשרת שבטים ואלדד הדני הבא בימי רב צמח גאון, א"כ אין זה איפוא דבר זר וחידוש אם אחר החיפוש לא נמצא הנהר להחוקרים מטעם המלכים[כ].

מהותה

לפנינו קטעים נבחרים שלקטנו מתוך ספרים רבים, המגישים לפנינו תיאור הנהר ומהותה:

- **ים של אבנים וחול בלי טיפת מים**

והסב להם את הנהר **שגולל אבנים וחול במקום שלא היה שם נהר מעולם**, והנהר ההוא עדיין **גולל אבנים וחול בלי מים** ברעש גדול וקול גדול, **שאלמלא היה פוגע בהר של ברזל היה מנפצו**.

והנהר גולל כל ששת ימי השבוע אבנים וחול בלי שום טיפת מים, ובשבת נח. ובשעה שיעריב יום הששי בין השמשות תרד עליו ענן, ואין אדם יכול ליגש אליו עד מוצאי שבת[כא], כי לא יוכל לעבור אצלינו שום אומה ולשון, כי נהר סמבטיון סובב את כל גבולנו סביב.

והנהר ההוא אין בו מים רק אבנים וששת ימי המעשה אבנים קולם ירעים ברעם גדול כגלי הים בזעפו, וביום שבת קודש ישבות וינוח. **ואש תלהט סביבות הנהר מערב שבת עד מוצאי שבת. ולא יוכל אדם לעבור כל יום השבת מכח האש המתלהטת** ובמוצאי שבת יחזור לאיתנו הראשון. וכשבאים אחינו שבטי ישורון ארבעה שבטים לדבר עמנו, עומדים על שפת הנהר מעבר אחד ואנחנו מעבר אחר ומדברים[כב].

- **הרעש נשמע מהלך חצי יום**

והנהר מלא חול ואבנים, ומושך חול ואבנים **ועושה רעש גדול בלילה מהלך חצי יום**, ומושך החול והאבנים כל ששת ימי המעשה ובשבת ינוח, ומיד תעלה אש מערב שבת עד מוצאי שבת מצד הנחל, **והאש לוהטת ולא יוכל אדם להגיע אליה אל הנחל כמהלך מיל** ומלהטת האש כל מה שיצמח סביב הנהר עד שמטאטאת הארץ[כג].

- **אבנים גדולות כ'בתים'**

ואמרו לי שכך דרכו של הנהר, כל ששת ימי המעשה הוא הולך וסוער וסמוך לשבת ישקוט וינוח עד מוצאי שבת. וכשסוער הוא **זורק אבנים גדולות עד כמו בית בגבהו. וקול הרעש נשמע למרחוק שני ימים מהנהר**, וביום הששי שתי שעות קודם שבת ישקיט וינוח **והנהר יחרב.**

לא ממים לבד אלא אפילו אבן קטן לא נראה שם, רק חול לבן כשלג ודק מאוד. ומוצאי שבת מתחיל לרעוש ולסעור כבראשונה.

וכן שמעתי שהגויים אשר סביבו אינם שותים מימיו ומונעים כל בהמה וחיה מלילך שמה לשתות מימי הנהר ההוא. **ואומרים כי מים קדושים הם וכל מי שהוא מוכה בשחין רע או חטטים בראשו וירחץ שמה מיד נתרפא**. וגם זאת ראיה להם כי מים קדושים הם.[כד]

- **בשבת אין בה אף טיפת מים**

כשנסע טיטוס במקומות ערקא ורופנא ראה נהר נפלא שעם היות מימיו כבירים שוטפים בחוזק הוא נח מזעפו אחר כל ששת ימים **עד שביום השביעי רואין בו תהום יבש בלי מים כלל**, ואחר יום השביעי הולך וסוער בלי שינוי כלל. ועל כן כנו את הנהר ההוא בשם שאבתיקא[כה].

- **הקול נשמע מהלך יום**

והנהר מלא **מאבנים גדולות וקטנות וקולן ירעם כרעש גדול ברוח סערה בים, ובלילה ישמע קולו מהלך יום.** והנהר הולך והאבנים והחול ירעימו ששת ימי המעשה, וביום השביעי ישבות וינוח עד מוצאי שבת[כו].

- **הנהר נח בששת ימי המעשה ושוטף בשבת**

במסעו זה ראה טיטוס דבר פלא בממלכת הטבע הלא הוא נהר איתן ההולך בין ארקיא אשר בארץ ממשלת אגריפוס ובין ראפאנאיא. הנהר ההוא מלא מים רבים על כל גדותיו וגליו מתגלגלים במרוצה ובקול המולה. **אך ששת ימים רצופים יבוש מקורו ויחרב מעיינו ועקבות מים לא נודעו בתוכו. ורק ביום השביעי ימלא מים וישטוף שטוף ועבור בהמון קול גליו כה משפט הנהר ההוא כל הימים.** ובגלל מרוצת מימיו ביום השביעי אשר בו ישבתו היהודים את שבתם יקרא הנהר ההוא בשם נהר השבת (סמבטיון)[כז].

- **ספינות נשברות בה**

וכל החפץ לעבור את הנהר בימות החול יהודי או גוי יטבע וישקע בתוכו, **כי הוא זורק אבנים ושובר את הספינות העוברות בתוכו**[כח].

המשך על עמוד הבא

הסיפור של רבי מאיר בעל אקדמות בקצרה

סיפורו של רבי מאיר בעל האקדמות, מסופר בנוסחאות רבות, אכן מצינו לסיפור זה מקור מוסמך והוא בסיפורי מרן הרמ"ח (עמ' רפג אות צא) שכותב ע"ז **"שמעתי מזקנים ומר"ש העניך ז"ל שהמדפיסים מסלאוויטא רצו להדפיס את המעשה הזה במחזורים, אך מכיון שלא ידעו אותו בבירור לא הדפיסוהו"**.

פעם גזרו על גירוש בני ישראל ולאחר שהחליטו להביא אחד מבני משה לבטל הגזירה, נשלח אחד לעבור נהר הסמבטיון.

מהלך נהר סמבטיון הוא י"ח שעות, ואינו נח מזעפו אלא מחצי היום בערב שבת קודש עד מוצאי שבת קודש. ובמעט שעות הנותרות בערב שבת אי אפשר להספיק לעבור כי מהלכו כאמור י"ח שעות.

נתנו להשליח 'שם' שעל ידה יוכל לעבור הנהר אל בני משה, אבל לא הרשיאו לו להשתמש ב'שם' זו בחזרה, כי מותר להשתמש בה רק לצורך פיקוח נפש. השליח נתן גט לאשתו והלך לשם, במחשבה לישאר שם לכל ימות חייו.

בני משה שלחו אחד מהם לבטל הגזירה, השליח היה "א הינקעדיגער שניידער" שגם הוא נתן גט לאשתו, ועבר את הנהר.

בא אל המכשף שהסית את המושל לגרש את היהודים, ואמר לו שינסה אותו ונראה מי יגבר על מי. הדבר הוסכם ביניהם שכל אחד יגיד לשני מה עליו לעשות, ועליו לקיים זאת.

החייט עשה עיגול סביבו ושלח המכשף כשפים וכו' לנגדו, אך בהגיעם אל העיגול נשארו על עמדם. אחר כך אמר החייט להמכשף שישען על גזע עץ שהי' שם ולקח שני חבילות חוטי ברזל, וכשהמכשף נשען על העץ התרומם העץ למעלה והתייל [חוטי הברזל] נכרך מסביב לצוארו ונחנק, ובטלה הגזירה.

א) בראשית רבה, פי"א ה. **ב)** תלמוד ירושלמי מסכת סנהדרין פרק י דף כט טור ג .ה"ה. **ג)** אוצר המדרשים עמ' תלג. **ד)** סנהדרין סה:. **ה)** בראשית רבה פי"א, ד"ה ויברך אלהים וגו'. **ו)** אוצר המדרשים עמ' יט ד"ה ועוד סיפר לנו. **ז)** אוצר המדרשים עמ' תלג ד"ה גלות ז' זו. **ח)** מלחמות היהודים ליוסיפון פ"ז. **ט)** רמב"ן דברים פרק לב פסוק כו. **י)** מקוה ישראל לר' מנשה בן ישראל. **יא)** אורחות עולם לר' אברהם פריצול. **יב)** דרכי ציון - מסעות ר' עובדיה מברטנורא. **יג)** מדברי אלדד הדני. **יד)** מלחמות היהודים פ"ה. **טו)** ספר המסעות עמ' 285. **טז)** קהילות יהודי כורדיסטאן עמ' 12. **יז)** ס' אריאל. **יח)** ס' אגרת לקץ. **יט)** מטה אהרן אות כד. בשם ר' משה יפה. **כ)** מדבר קדמות להחיד"א אות ח'. ועיי"ש שהביא עוד כמה ראיות לאמת המכתבים שנשלחו משם, ועוד. **כא)** אוצר המדרשים עמ' שנו ד"ה יוסף ה' לי. **כב)** מתוך המכתב שנשלח מעשרת השבטים לירושלים. הובא בס' זכר דוד מאמר ג' פרק ז' באריכות, שכידוע מאמת את החיד"א מכתב הזה. **כג)** מדברי אלדד הדני הובא באוצר המדרשים עמ' יט ד"ה ועוד סיפר לנו. **כד)** גלילות ארץ ישראל עמ' 185. **כה)** מדבר קדמות להחיד"א מערכת אות ח'. ועיי"ש שמאמת מכתבים שונים שנשלחו מבני משה וכן דברי אלדד הדני. **כו)** מדברי אלדד הדני. **כז)** מלחמות היהודים ליוסיפון פ' חמישי.יש אומרים שדבריו נעתקו ע"י

מטמוניות

תעלומות מנושא הקשור בחג

- **אנשים שראו חול בעששית שהובא משם**

וכבר שמענו שהובא **משם מעט מהחול ההוא בעששית והי' מתנדנד כל ימי השבוע, ובשבת הי' נח**[כט]. גם רבי מרדכי יפה מחזיק את דבריו שאדם **אחד הי' לו כלי זכוכית מלא מהחול שבנהר סמבטיון ובכל ששת ימי המעשה הי' החול ההוא סוער והולך בהזכוכית ובשבת הי' נח.**

ואני כמו כן מעיד על זה כפי השמועה ששמעתי מאבי ז"ל, ובודאי אמת הוא **שבעיר לישבונא בארץ פורטיגאל הי' כושי אחד שהי' לו כלי זכוכית מלא מהחול הנ"ל, והלך בכל ערב שבת לעת הכנסת שבת לרחוב שהי' נקרא 'ראווא נאווא', שהוא בלשון הקודש 'רחוב החדש' כי שם היו דרים יהודים שהיו אנוסים לאמונת נוצרים. והכושי ההוא הי' מכנה אותם בשם יהודים. והי' קורא להם והראה להם את הזכוכית שבידו, ואמר להם: סגרו את החניות כי בא העת לקבל שבת.**

וגם שמעתי מזה הדבר מאיש נאמן מהשר ר' מאיר רופא **שראה כושי עם כלי זכוכית הנ"ל עומד לפני בית תיפלה של הישמעאלים בעיר חלעפא.** והנה השופט עבר וישאל על הדבר ההוא ויקח את הכלי ההוא, וירב עם הכושי ויגער בו ויאמר: עשית שלא כהוגן כי זהו חיזוק ליום השבת[ל].

האיך הגיעו עשרת השבטים לעבר נהר סמבטיון?

לאחר שסיקרנו את מהותו של נהר הנפלאה והנוראה, עומד לפנינו תמיהה עצומה "האיך הגיעו עשרת השבטים לעבר נהר סמבטיון?" תמיהה זו נתיישבת בדברי המדרש, שמתאר עברתם בתיאור מקיף ונפלא:

"גלות טיטוס ואדריינוס ערב תשעה באב היה, ומוצאי שבת ומוצאי שמיטה היה, ובעת שהגלם היו הלוים עומדים על דוכנן וכינורותיהם בידיהם ומשוררים בשירותיהם. ומה פסוק היה בפיהם? 'וישב עליהם את אונם וברעתם יצמיתם', ולא הספיקו לומר 'יצמיתם', עד שבאו עליהם השונאים והרגו מהם, והנשארים הגלו.

וכן בגלות נבוכדנצר. וכשהגיעו לנהרי בבל אמרו להם שוביהם: 'שירו לנו משיר ציון'. אמרו להם: 'איך נשיר את שיר ה' על אדמת נכר'. אמרו להם שוביהם: תשירו בחזקה. מיד נשכו הם בעצמם אצבעותיהם בשיניהם והשליכום לפניהם ואמרו: אצבעות שהיו מנגנין בהן במקדש איך ננגן בהן בארץ נכר? באותה שעה נשבע להם הקב"ה: אתם קטעתם אצבעות ימינכם, אף אני משיב אחור ימיני מפני אויב, ואינה חוזרת אלא א"כ אזכור אתכם, שנאמר 'אם אשכחך ירושלם תשכח ימיני'.

ובא ענן ונשאם מעבר לנהר סמבטיון הם ובניהם וצאנם ובקרם עד היום הזה[לא].

כיון שבא הלילה ירד הענן וכסה עליהם ועל נשיהם ובנותיהם, והאיר להם הקב"ה בעמוד אש והוליכם כל הלילה עד אור הבוקר והניחם על שפת הים. כיון שזרח השמש נסתלק הענן ועמוד האש.

והמשיך הקב"ה לפניהם נחל אחד ששמו סמבטיון, וסגר בפניהם כדי שלא יוכל אדם לעבור עליהם, והיה סובב עליהם מהלך שלשה חדשים על שלשה חדשים מרובע, ומצד האחר לא היה סובב כל הרוח. והמשיך הקב"ה אותו נהר וסגר לפניהם. **ותחום אותו נהר מאתים אמה** ואותם לוים מבני משה הם, והיו עומדים לפנים מן הנחל[לב].

סדר חייהם של עשרת השבטים

אין ביניהם בהמה טמאה ולא חיה טמאה ולא שום רמש האדמה, ועמהם צאן ובקר, ויש אצלם עוד ששה מעינות. ויתקבצו כולם לאגם אחד וישקו מהם ארצם, ובאותו אגם ישרצו כל מיני דגים, ועל המעינות ועל האגם יפרחו כל מיני עופות טהורים ועמהם כל מיני פירות.

והם זורעים וקוצרים, וזורעים אחד וקוצרים מאה.

והם היו בעלי אמונה בעלי תורה בעלי משנה ואגדה. והם היו חכמים חסידים וקדושים ואין נשבעים לשקר, **וחייהם ק"כ שנים ולא ימות להם בן בחיי אביהם ורואים ג' וד' דורות.**

והם בעצמם בונים בתים וחורשים וזורעים לפי שאין להם עבדים ושפחות, ואין סוגרים בתיהם בלילה. **ונער קטן הולך עם בהמתו מהלך כמה ימים, ואין מתירא לא מן הליסטים ולא מחיה רעה ולא מן רמש האדמה ולא מן השדים ולא מכל דבר רע מפני שהם קדושים ועדיין הם עומדים בקדושתו של משה רבינו ע"ה.** לפיכך נתן להם הקב"ה את כל זאת ובחר בהם. ואין רואים שום אדם ולא שום אדם רואה אותם אלא ד' שבטים בלבד דן ונפתלי גד ואשר שהם יושבים מעבר לנהר כוש[לג].

ואינם רואים בני אדם ולא בני אדם רואים אותם, אלא ארבעה שבטים הללו היושבים מעבר לנהר כוש. **ויש מקום שרואין אלו לאלו ומדברים בצעקת אדם, ונהר סבטינו** (סמבטיון) **ביניהם**, ואומרים: כזה אירע לנו במלחמה, והם הודיעו לכל ישראל מה שאירע להם.

כשהם רוצים לדבר או לעסק גדול, **יש להם מין יונים ידועים ביניהם, וכותבים אגרותיהם וקושרין בכנפיהן או ברגלי היונה, והולכין ועוברים נהר סמבטיון.** ובאות היונות למלכיהם ולשריהם.

ועוד יש להם אבנים טובות הרבה מאד וכסף וזהב, ויזרעו פשתן ומגדלים תולעת שני ועושים בגדים נאים עד אין קץ. **והם כיוצאי מצרים חמשה פעמים** (3,000,000) **כי אין מספר.**

ורוחב אותו מקום הנהר מאתים אמה כמטחוי קשת, ומעבר לנהר מצד לארבעת השבטים הללו יש אש תלהט בשבת ולא יוכל אדם לנגוע במקום כמהלך מיל[לד].

מעתיקים בטעות, והאמת הוא להיפך שזורק בחול ושובת בשבת. **כח)** מעשה גבורות השם עמ' ה'. **כט)** יפה תואר על המדרש רבה פי"א אות ו'. יש מיחסים הסיפור להרמב"ם. **ל)** מקוה ישראל לר' מנשה בן ישראל פ"י אות לט. **לא)** אוצר המדרשים עמ' תלג ד"ה ועמדה, הובא בקיצור במדרש שוחר טוב סי' קלז. **לב)** מדרש בראשית רבתי עמ' עט. **לג)** כנ"ל. **לד)** אלדד הדני הובא דבריו באוצר המדרשים, עמ' יט ד"ה ועוד.

לקט זכרונות קודש המשך

סעודת-חלב

ביים מילכיגן סעודה, פלעגט כ"ק מרן אדמו"ר זצוקללה"ה מאכן קידוש און טועם זיין עטליכע מאכלי חלב, און דער רבי ז"ל האט אנגעוויזן פאר הרה"ח ר' **יושע משב"ק** צו מאכן "האניג לקח" און "זויער מילך" [יאגור"ט], אזויווי מען האט זיך געפירט צו עסן אינדערהיים אין סקווירא, זאגנדיג אז דאס איז לויטן פסוק (שיר השירים ד, י) 'דבש וחלב תחת לשונך'[ג]. (מפי בנו רי"י פריעדמאן).

כ"ק מרן אדמו"ר זצוקללה"ה פלעגט זיך פירן צו עסן די מילכיגע סעודה נאר אינעם ערשטן טאג פון שבועות, איין יאר האט הרה"ח ר' **יושע** אריינגעברענגט מילכיגע מאכלים נאך קידוש אינעם צווייטן טאג, ווילנדיג אז דער רבי ז"ל זאל נאך עפעס טועם זיין, און ער האט געזאגט אז אזוי פירט מען זיך אויך אין בעלזא. האט דער רבי ז"ל מסכים געווען, זאגנדיג: **"גוט, אבער ס'איז ניט קיין מנהג..."** און דאס זעלבע פלעגט דער רבי ז"ל איבערזאגן און באטאנען יעדעס יאר ווען הרה"ח ר' יושע פלעגט אריינברענגען די מילכיגע מאכלים אינעם צווייטן טאג. (מפי הנ"ל).

אמירת 'זוהר רות' בליל יו"ט שני

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א האט אמאל דערציילט: "ביי אונז איז געווען דער מנהג אז די צווייטע נאכט שבועות זאגט מען זוהר אויף רות וואס רופט זיך "הר אדנ"י", דאס ערשטע מאל איז עס געדרוקט געווארן אין הוראדנא[ד], האט מען עס גערופן 'הר אדנ"י'. האט דער טאטע ז"ל מיר געזאגט אז ווען ער איז געקומען קיין יאס [שנת תרצ"ד], זענען די ספרים נאכנישט געווען דארט, און ס'געווען שבועות און דער טאטע ז"ל האט געזוכט דעם זוהר, און קיינער האט נישט געוואוסט פון וואס מ'רעדט. ווען די ב"ב פון הרה"ח רבי מאטל שוחט ז"ל [הרה"ח ר' מרדכי פריעדמאן ע"ה, דער שוחט פון יאס און בוקארעסט] האט געהערט אז מ'זוכט 'הר אדנ"י', זאגט זי: "וואס הייסט? ס'איז א פשוט'ע זאך, דא ליגט עס אין שאפע!" זי איז געווען א גרויסע קענער...[ה] דער טאטע ז"ל איז נתפעל געווארן, ער האט מיר געזאגט: קיינער האט נישט געוואוסט פון וואס מ'רעדט, און ווען זי האט געהערט אז מ'זוכט א 'הר אדנ"י', האט זי באלד פארשטאנען אז דאס איז דער זוהר פון רות!" (גליון בחצה"ק, ר"ה תשס"ח).

ווען כ"ק מרן אדמו"ר זצוקללה"ה איז געקומען קיין אמעריקא, האט דער רבי ז"ל געבעטן אז מען זאל אים שאפן דעם זוהר רות, און מען האט עס געזאגט דער צווייטער נאכט פון שבועות. שפעטער ווען כ"ק מרן אדמו"ר זצוקללה"ה האט זיך ארויסגעצויגן צום שטעטל, איז נאך געווען פארפאקט עטליכע ספרים, און מען האט נישט געקענט טרעפן דעם זוהר-רות. האט דער רבי ז"ל געשיקט הרה"ח ר' **אנשיל וואלאדרסקי** צום רב הגר"מ ניישלאס וועלכער האט פארמאגט א ריזן אוצר פון ספרים, צו בעטן דעם 'הר-אדני', ערקלערנדיג אז דאס איז זוהר אויף רות. (מפי רא"א הנ"ל).

רי"ח פריעדמאן האט דערציילט אז אלס בחור האט אים דער רב אמאל געפרעגט אויב ער וויל לערנען אביסל זוהר רות. דער רב האט אים געזאגט אז דאס איז געווען ספעציעל חשוב אין סקווירא, און נאכ'ן לערנען האט דער רב געזאגט אז ס'איז כדאי צו איבערדרוקן. איז רי"ח געגאנגען צום רבי'ן ז"ל פרעגן דערויף, האט דער רבי ז"ל געזאגט: "אדרבה, אדרבה!" און דאן האט ער עס צום ערשטן מאל איבערגעדרוקט.

ג) יצויין עוד מספר יפה ללב (או"ח סימן תצד אות ט) שהביא משיירי כנה"ג "ואני שמעתי שאוכלין מאכל חלב עם דבש לקיים מ"ש 'דבש וחלב תחת לשונך'... ומני שים טעם שהוא ע"ש תורה שבכתב ותורה שבע"פ, ששניהם היתה הקבלה ביום הזה בסיני כאמרם ז"ל, ואיתא בזוה"ק (ויחי דף רמ.) דחלב - תורה שבכתב, ודבש דא תורה שבע"פ." (יעו"ש עוד טעמים בזה).

ד) עס איז פאסיג צו צוצייכענען וואס הרה"ג ר' יושע כ"ץ שליט"א אבד"ק מאגרוב האט דערציילט אין אן אנדערע שמועס מיט כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א איבער דעם 'זוהר רות', אז כאטש מען האט דאס אנטדעקט נישט קיין סאך שפעטער ווי דער עצם זוה"ק, און מ'האט עס שוין געהאט געדרוקט אין מאנטובה – איטאליע, איז עס אבער פארלוירן געווארן, און ס'איז נישט געווען בנמצא פאר גאר אסאך יאר, ביז הרה"ק רבי יחיאל מהוראדנא זי"ע האט עס איבערגעדרוקט. האט כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א צוגעשטימט און געזאגט: "יא, ס'האט זיך געהאט פארלוירן אינמיטן, דאס איז זיכער אזוי [אז עס איז אנטדעקט געווארן צוזאמען מיט'ן זוה"ק, און אז עס איז זיכער אז דאס איז זוה"ק], אז נישט וואלט דעם טאטן ז"ל נישט געגאנגען בנפשו אז מ'זאל עס זאגן. שבועות ביינאכט האט מען געזאגט די גאנצע זאך." (ראה גליון בחצה"ק, בראשית תש"ע).

ה) מען דערציילט אויף איר, אז זי פלעגט אסאך אונטערהערן ווען איר טאטע האט געלערנט, דעריבער איז זי געווען א גרויסע בעלת-דעת און א למדנית.